

Pochernina N.V. Professional competences of the Economist on foreign-economic activity

Summary. Competences of the Economist on the foreign-economic activity for the first (bachelor) and the second (master) higher education levels are classified.

Key words: competences of the economist, competence, the foreign economic activity, levels of higher education

УДК 37.014.5 : 378.4 (477:4)

Сахно Л.А., к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет

**ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ В КОНТЕКСТІ ЄДИНОГО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

Анотація. Статтю присвячено проблемі системного розгляду професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору. На основі інтеграційних процесів, що характеризують систему вищої освіти європейських країн, обґрунтовано концепцію професійно-педагогічної підготовки студентів університетів. Визначено структурні компоненти професійно-педагогічної компетентності (мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, особистісний).

Ключові слова: система, професійно-педагогічна підготовка, університет, компетентність, євроінтеграційні процеси в освіті.

Постановка проблеми. У новій редакції Закону "Про вищу освіту" (2014) визначено основні напрями державної політики, що передбачає: сприяння сталому розвитку суспільства шляхом формування конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти впродовж життя; міжнародну інтеграцію та входження системи вищої освіти України в Європейський простір за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи; наступність процесу здобуття вищої освіти; державну підтримку підготовки фахівців для

пріоритетних галузей економічної діяльності, фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної діяльності.

Вивчення практики роботи вищих навчальних закладів засвідчило, що на етапі трансформації системи освіти сучасний стан університетської професійної підготовки не відповідає потребам суспільства. Одним із механізмів її модернізації є впровадження в практику діяльності вищої школи ефективних моделей, що забезпечують високий рівень продуктивності професійної діяльності, інтеграції знань, умінь, ділових та особистісних якостей майбутнього фахівця, стратегій випереджувального підходу, спрямованих на його адаптацію в сучасному динамічному суспільстві, збереження й примноження духовних й життєвих сил, реалізацію власного творчого потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти реалізації системного підходу в професійній підготовці студентів набувають особливої актуальності й розробляються в багатьох напрямках: загальні основи теорії систем І.В. Блауберг, В.П. Кузьмін, В.М. Садовський, А.І. Уємов, Б.С. Українцев, І.Т. Фролов, Е.Г. Юдін; вивчення особливостей педагогічних явищ С.І. Архангельський, А.А. Братко, М.С. Дмитрієва, Т.В. Жук, Т.А. Ільїна, Н.Ф. Тализіна; вдосконалення педагогічних систем В.П. Беспалько, В.І. Гінецинський, В.І. Загвязинський, Н.В. Кузьміна, І.О. Колеснікова, Ю.М. Кулюткін, М.М. Поташнік, Н.Г. Сидорчук, Г.С. Сухобська та ін.

Формулювання цілей статті. На основі цілісного наукового аналізу здійснити теоретичне обґрунтування та моделювання системи професійної підготовки студентів університетів в умовах євроінтеграційних процесів в освіті.

Виклад основного матеріалу досліджень. Потреба вдосконалення та модернізації, стимулювання не тільки розвитку, але й саморозвитку за умови нелінійності перебігу відповідних процесів, що так чи інакше супроводжуються певними кризами, саме тому виникає необхідність розгляду системи професійної підготовки студентів університетів на засадах синергетичного підходу. Ключовим для вирішення проблеми є використання компетентнісного підходу, оскільки освітнє середовище європейських країн характеризується елементарними структурними компонентами системи професійної підготовки студентів університетів через професійну компетентність майбутніх фахівців як результату підготовки у відповідних типах вищих навчальних закладів.

Вдосконалення якості підготовки майбутнього фахівця залежить від створення реальних умов для засвоєння і закріплення необхідних знань,

формування вмінь і навичок у навчанні, а результативність – від усвідомлення студентами сутності й різноманітності функцій процесу професійного становлення та їх інтеграції в теоретичній і практичній площинах майбутньої професійної діяльності.

Перспективним напрямом перетворення освітньої галузі вважаємо реформування, що віддзеркалює базові тенденції світового розвитку та перенесення акцентів щодо застосування джерел і визначення рушійних сил соціально-економічного прогресу з матеріальної в інтелектуальну сферу, а одним із шляхів реформування вищої освіти, в тому числі і вітчизняної, визнано її приєднання до Болонського процесу.

Базовими критеріями та стандартами у сфері формування спільного освітнього і наукового простору у масштабах усього континенту визнано якість знань, двоступеневу структуру вищої освіти та систему перезарахування кредитів ECTS.

Впровадження дворівневої структури є шляхом вдосконалення якості вищої освіти; засобом створення міжнародних стандартів освітніх програм, розширення діапазону визнання (зокрема, за рахунок більш глибокого знання національних освітніх систем), посилення прозорості систем вищої освіти та застосування таких механізмів, як ECTS та Diploma Supplement. Її упровадження сприяє: розвитку порівняльних (компаративних) досліджень; інтенсифікації мобільності студентів, викладачів та дослідників; наближенню систем освіти, поглибленню їх сумісності та інтеграції; формуванню певних еталонних структур (дво- або трирівневих); міжнародному працевлаштуванню випускників; розробці навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін з орієнтацією на європейський вимір; уведенню міжнародного контенту в освітні програми.

Важливим принципом європейської вищої освіти визнано вимірювання академічних досягнень студентів у вигляді залікових (кредитних) одиниць. Основною метою Європейської системи перезарахування кредитів (ECTS) є надання можливості вивчення дисциплін за вибором і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій навчання. Багатоцільовий характер ECTS характеризується тим, що вона є: механізмом гармонізації діяльності різних освітніх структур; засобом переведення (передачі) та накопичення кредитів, зміни профілів навчання, переходу із неуніверситетського сектора вищої освіти в університетський; інструментом внутрішньодержавної та міжнародної мобільності студентів; каталізатором реорганізації внутрішніх структур університетів з метою усунення перешкод для поглиблення міждисциплінарної побудови освітніх програм; умовою проектування

освітніх стандартів, програм та навчальних планів за модульним принципом (як певне вираження автономії ВНЗ та їх абсолютної цінності – академічної свободи); способом подолання перевантаження студентів та розширення їх можливостей щодо формування індивідуальних навчальних планів; фактором побудови універсальних систем контролю якості вищої освіти, уніфікації оцінних систем, що використовуються ВНЗ; методологічним підґрунтям проектування та ідентифікації професійних профілів підготовки та результатів освіти у контексті їх компетентнісного вираження; шляхом надання більш широкого доступу випускникам до європейських ринків праці; спонукальним чинником освоєння викладачами сучасними методами викладання; спільним знаменником кваліфікацій; фрагментом взаємного доповнення та посилення освітнього потенціалу навчальних програм, що пропонуються ВНЗ у межах ЄС [1].

Кредитно-модульну технологію навчання розглянуто як дієвий механізм упровадження ECTS та цілісний алгоритм ефективного оволодіння майбутніми фахівцями знаннями та вміннями. За таких умов реалізуються структурно-інтегровані освітньо-професійні програми, представлені в кредитних вимірах; відбувається свідомий самостійний вибір студентами навчальних дисциплін, що уможливорює максимальне докладання інтелектуальних зусиль для їх засвоєння за модульним принципом. Змістову інтерпретацію ECTS використовують у ході розробки системи професійної підготовки студентів університетів.

В результаті проведеного дослідження запропоновано технологію впровадження моделі системи професійної підготовки студентів університету. Технологію представлено у вигляді цілісної, системної сукупності сучасних суспільних вимог до якості підготовки висококваліфікованого фахівця, дій конкретного навчального закладу, відповідного загального алгоритму, що забезпечує його перехід від навчальної діяльності до професійної, трансформацію мотивів шляхом оволодіння спеціально розробленим на кредитно-модульній основі змістом навчальних дисциплін, реалізованим у відповідних формах, методах та локальних педагогічних технологіях.

Організаційною основою впровадження технології визначено мету, яка в методиці експериментальної роботи представлена ієрархією цілей та визначає процес цілеутворення на чотирьох рівнях: I – невербальної діяльності викладача (накопичення та систематизації невербального досвіду); II – вербальної діяльності викладача (розробка навчально-методичного забезпечення на основі кредитно-модульної технології, навчально-

орієнтувальна робота); III – вербальної діяльності студентів (відтворення знань у практичних уміннях у ході навчальної діяльності); IV – невербальної діяльності студентів (відтворення знань та навичок невербального характеру, прояв властивостей та якостей особистості перспективного характеру в межах структурних компонентів інституціональної оболонки).

Зазначено, що на рівні невербальної діяльності викладача відбувається формування педагогічних кадрів на відповідних засадах, що передбачає здобуття базової освіти, накопичення досвіду педагогічної роботи шляхом перенесення базової освіти у площину практичної діяльності, підвищення рівня кваліфікації – стажування, навчання в аспірантурі та докторантурі, результатом якого є формування науково-педагогічного персоналу вищого навчального закладу.

Базовими напрямками діяльності викладача на рівні його вербальної діяльності за таких умов є:

1) розробка пакету навчально-методичного комплексу (НМК), що включає: нормативні документи і матеріали (навчальні плани, що визначають перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ECTS); послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг; графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю; робочі навчальні програми; навчально-методичні посібники; інструктивно-методичні матеріали, індивідуальні рейтингові книжки тощо;

2) навчально-орієнтувальна робота або викладання навчальних дисциплін, що передбачає застосування теоретично орієнтованих форм навчального процесу – різних типів лекцій, кожна з яких несе певне навчальне навантаження (інформаційна, проблемна, лекція-дискусія, лекція-бесіда, лекція з розбором конкретних навчальних ситуацій, лекція-діалог, лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку, лекція-консультація, лекція-презентація та ін.), що реалізуються завдяки використанню комплексу відповідних методів навчання [2].

В основу нової парадигми професійної підготовки фахівців покладено її спрямованість не лише на забезпечення високого рівня їх кваліфікації, але й забезпечення формування професійно значущих якостей особистості, що зумовлюють їх соціальну успішність, конкурентоспроможність, відповідальність за результати професійної діяльності тощо. Відповідно до компетентнісного підходу обрано професійну компетентність майбутніх фахівців – результат підготовки в університетах, яку шляхом теоретичних узагальнень у межах спорідненого поняттєвого простору (компетентність, компетенція, професійна компетентність) охарактеризовано як складний

системний психологічний феномен, що включає ціннісно-змістові орієнтації особистості, систему професійно-значущих знань, умінь та алгоритмів дій, що впливають на успішність майбутньої професійної (фахової) діяльності.

У результаті компонентно-структурного аналізу обґрунтовано компоненти професійної компетентності студента університету / фахівця: мотиваційний (бажання здійснювати певну діяльність); змістовий (знання як підґрунтя для формування відповідних умінь); операційно-діяльнісний (система вмінь та навичок); особистісний (сукупність особистісних якостей і станів), які склали базовий комплекс критеріїв для визначення рівня сформованості цієї компетентності. Кожен із критеріїв представлено через конкретні показники, що комплексно уможливило визначення рівнів професійної діяльності студентів університетів (репродуктивний, алгоритмічний, пошуково-перетворювальний) та фахівців (репродуктивний, алгоритмічний, пошуково-перетворювальний, перетворювальний).

Висновки.

1. Система професійної підготовки студентів університетів у площині єдиного європейського освітнього простору тлумачиться як певна цілісна множина взаємопов'язаних елементів, завдяки якій на високому рівні науковості реалізуються завдання гуманізації фахової (фундаментальної) складової університетської освіти.

У зазначеному контексті педагогіка як наука і навчальна дисципліна виконує перетворювальну функцію, що передбачає не тільки збереження існуючого типу культури і виробництва, але й уможлиблює формування професійно значущих якостей особистості (соціальна успішність, конкурентоспроможність на європейському ринку праці, відповідальність за результати професійної діяльності, особистісне самовираження, саморозвиток, самореалізація), що посилює особистісний вимір у педагогічній науці та практиці.

2. Охарактеризовано інтеграційний контекст реформування вищої освіти з урахуванням освітньої політики і практики, які в єдності визначають суперечливість процесів конвергенції та диверсифікації. Їх активне розгортання впливає на визначення освітніх пріоритетів не тільки в економічній, але й соціальній політиці сучасної держави, а на практиці характеризується цілеспрямованим розвитком освіти в інтересах збагачення людського капіталу, наданням можливості вирішення наявних та запобігання нових соціальних та економічних проблем країни, зміцнення міжнародних позицій держави і зростання конкурентоспроможності національного народного господарства.

До основних напрямів європейських реформ у вищій освіті віднесено: підвищення її якості; упровадження дворівневої структури та європейської системи перезарахування кредитів (ECTS) як системоутворювального чинника модернізації вищої освіти; забезпечення мобільності викладачів і студентів. Доведено, що такі процеси в освітній галузі детермінують специфіку інтеграційних тенденцій, що характеризують сучасну освітню дійсність на рівні теорії та практики.

3. Модель системи професійної підготовки студентів університету представлено як комплекс функціональних підсистем: зовнішньої або загальноєвропейської; внутрішньої або національної; структурно-змістової або інституціональної; локальної або прикладної. Одним із найважливіших компонентів моделі є педагогічна технологія, що спрямована на реалізацію її базових положень. Запропоновано технологію, яку розглянуто у вигляді цілісної, системної сукупності суспільних вимог до якості підготовки висококваліфікованого фахівця, дій конкретного навчального закладу, загального алгоритму, що забезпечує перехід майбутнього фахівця від навчальної діяльності до професійної, трансформацію мотивів шляхом оволодіння спеціально розробленим на кредитно-модульній основі змістом навчальних дисциплін, реалізованим у межах відповідних форм, методів та локальних педагогічних технологій.

Результативною основою професійної підготовки студентів університетів є впровадження розробленої технології, ефективність якої визначено з урахуванням рівня сформованості взаємозумовлених і взаємодоповнювальних компонентів відповідного виду компетентності студента університету/фахівця: мотиваційного (бажання здійснювати певну діяльність), змістового (знання як підґрунтя оволодінням відповідними вміннями), операційно-діяльнісного (система вмінь та навичок), особистісного (сукупність особистісних якостей і станів).

Бібліографічний список.

1. Сидорчук Н. Г. Професійно-педагогічна підготовка студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору : історико-педагогічний аспект : [монографія] / Н. Г. Сидорчук; за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 608 с.

2. Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів : історико-педагогічний аспект : [монографія] / [О. А. Дубасенюк, Н. В. Якса, Н. Г. Сидорчук та ін.]; за заг. ред. Н. Г. Сидорчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 300 с.

Sakhno L.A. Learning students in the context of integral European educational space

Summary. The article is devoted to the systematic consideration of vocational and educational training of university students in the context of a single European educational space. Based on the integration processes that characterize higher education systems of European countries, the concept of reasonable professional teacher training university students. The structural components of professional pedagogical competence (motivation, contents, operational-activity, personal).

Key words: the system; the professional and pedagogical training; the university; the competence; the European integration processes in education.

УДК: 378.147

Синяєва Л.В., д.е.н., професор

Таврійський державний агротехнологічний університет

ЧИ СПРИЯЮТЬ ТЕСТИ ГЛИБОКОМУ ВИВЧЕННЮ ДИСЦИПЛІНИ ?

Анотація. Розглянуто проблеми, які виникли у сфері вищої освіти із впровадженням в Україні тестування спеціалістів. Виявлено позитивні та негативні сторони застосування даної методики.

Ключові слова: студент, професійна підготовка, тестування, творче мислення, контроль знань.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Економічний та соціальний розвиток України потребує висококваліфікованих фахівців. Для цього, крім розвитку ініціативи і творчих здібностей студентів, необхідна ґрунтовна фахова підготовка, що дозволить їм грамотно вирішувати питання управління підрозділами. Саме тому необхідно переходити від звичайної передачі інформації до керівництва пізнавальною діяльністю студентів, формуванню у них навичок самостійної роботи. На вирішення цього завдання суттєво впливає не тільки якість навчального процесу, результативність професійної підготовки, але й формування особистості сучасного фахівця здатного компетентно діяти і творчо мислити.

Цілі статті. Розглянути основні проблеми та тестову оцінку знань при організації самостійного вивчення студентами 75% навчального матеріалу.